

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 15/2020. (VII. 8.) AB HATÁROZATA

a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 337. § (2) bekezdése értelmezésére és alkalmazására vonatkozó alkotmányos követelmény megállapításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Czine Ágnes* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság hivatalból eljárva megállapítja: a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 337. § (2) bekezdése értelmezésénél és alkalmazásánál – az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése és XXVIII. cikk (4) bekezdése alapján – alkotmányos követelmény, hogy a tényállás csak az olyan tény közlését fenyegeti büntetéssel, amelyről az elkövetőnek a cselekmény elkövetésekor tudnia kellett, hogy hamis, vagy amelyet maga ferdített el, és amely a különleges jogrend idején a védekezés akadályozására vagy megghiúsítására alkalmas.

2. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 337. § (2) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (2) bekezdése alapján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő. Kérte az Alkotmánybíróságtól annak megállapítását, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 337. § (2) bekezdése ellentétes az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdésével (jogállamiság elve, különös tekintettel a normavilágosságra), az I. cikk (3) bekezdésével (szükségesség-arányosság elve), a IX. cikk (1) bekezdése (szólásszabadság) és a XXVIII. cikk (4) bekezdése (*nullum crimen sine lege certa*) rendelkezéseivel, és ezért semmisítse meg azt. Az Alkotmánybíróság az indítványt a tartalma szerint bírálta el.
- [2] 1.1. Az indítványozó utal arra, hogy a panaszt az Abtv. 26. § (2) bekezdése alapján terjesztette elő, ilyen esetben igazolni kell egyebek között az indítványozó érintettségét és a támadott szabály közvetlen hatályosulását.
- [3] Utal arra, hogy az általános követelmények részben eltérő módon érvényesülhetnek a büntető anyagi jogszabályainak vizsgálatakor, fokozottan figyelemmel kell ugyanis lenni arra, hogy a büntetőjog végső eszköz a jogi felelősség rendszerében; a legsúlyosabb jogkövetkezmények a büntetőjogban alkalmazandók. Az Abtv. 26. § (2) bekezdésén alapuló panasz természetesen a Btk. vonatkozásában sem fogadható be a kivételesség vizsgálata nélkül. Akkor merülhet fel a befogadás, ha egy új büntető tényállás olyan magatartást nyilvánít büntetendővé, amely a hatálybalépése előtt megengedett, törvényes volt. Még inkább indokolt lehet a befogadás, ha a büntetendővé nyilvánított magatartás közvetlenül valamely alapjog korlátozását jelenti. Mivel az Alaptörvény R) cikk (2) bekezdése alapján a jogszabályok betartása mindenkre kötelező, ezekben az esetekben a büntető tényállás hatálybalépése azzal jár, hogy az érintett személyeknek a korábbi, törvényesen folytatott magatartásukat azonnal abba kell hagyniuk, ellenkező esetben büntetőeljárás indul ellenük. A büntetőeljárás ultima ráció jellegéből, stigmatizáló, és más jogviszonyokra azonnal kiterjedő hatásából adódóan nem várható el, hogy egy ilyen tilalom esetén az érintett személy vállalja a büntetés kockázatát {3/2019. (III. 7.) AB határozat, a továbbiakban: Abh., Indokolás [35]}.
- [4] 1.2. A beadvány szerint az indítványozó közügyekben rendszeresen megszólaló személy. Továbbá közösségi oldalán hozzászól közéleti vitákhoz, melyek több száz, vagy akár több ezer emberhez is eljuthatnak – de elvileg mindenképpen a legszélesebb nyilvánosság számára elérhetőek. A járványügyi veszélyhelyzet kapcsán is számos esetben megszólalt, és ezt tervezi a jövőben is, hiszen a közügyek megvitatása nem állhat le egy egész-

ségügyi krízishelyzet során sem, sőt ilyen helyzetben kiemelt jelentősége van a plurális vitának, melyhez hozzá kíván járulni.

- [5] A megtámadott büntető anyagi jogi tényállás új, a magyar jog eddig azt nem tartalmazta. Nem vitathatóan alapvető jogot, a szólásszabadsághoz való jogot korlátozza, hiszen bizonyos típusú szólásokat rendel büntetni. A már idézett Abh.-ban is hasonló okokból állapították meg az indítványozó személyes érintettségét: az Alkotmánybíróság kimondta, hogy az új büntető anyagi jogi tényállás hatálya alá tartozó magatartásokat illetően visszatartó hatása van, közvetlen hatályosul, további jogalkalmazói döntés közbejötté nélkül érvényesül. A kifogásolt törvény jelenvaló módon és közvetlenül érintette azokat a természetes személyeket, akik a tényállás hatálybalépése előtt az abban tilalmazott magatartást törvényesen folytatták, a sérelmezett rendelkezések tehát további végrehajtó aktus nélkül változtatják meg a természetes személyek jogi pozícióját (Abh., Indokolás [36]). A jelen eset teljesen analóg, az új típusú rémhírterjesztési tényállást – elviekben – bármikor az indítványozóra is alkalmazhatják a járványügyi veszélyhelyzet fennállta alatt, azzal kapcsolatban kifejtett álláspontja miatt.
- [6] 2. Az indítványozó szerint az indítvány egyértelműen az Abtv. 29. §-a szerinti alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést fogalmaz meg, mert az Alkotmánybíróságnak állást kell foglalnia a jelen ügyben megtámadotthoz hasonló, teljesen kiszámíthatatlan büntetőjogi normák alkotmányosságáról, valamint arról is, hogy lehetséges-e egy jogállamban a szólásszabadsághoz való jog korlátozása büntetőjogi eszközökkel a különleges jogrend esetén, és annak mik az alkotmányos határai (indítvány 6. oldal 10. pont).
- [7] 2.1. A panasz szerint a támadott szabály sérti az Alaptörvény XXXVIII. cikk (4) bekezdését és a B) cikk (1) bekezdését. Az Alkotmánybíróság határozatait idézve a panasz szerint a Btk.-ba frissen beiktatott 337. § (2) bekezdésével kapcsolatban súlyos alkotmányossági aggályok vethetők fel. A Btk. ezen szabálya büntetni rendeli minden olyan, különleges jogrend idején nagy nyilvánosság előtt valótlán tény vagy való tény oly módon elferdítve állítását vagy híresztelését, amely alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa.
- [8] A Btk. ezen szabálya teljes bizonytalanságban tartja az érintetteket – gyakorlatilag mindenkit, aki közügyekben megszólal különleges jogrend idején vagy akár csak közösségi médiát használ –, hogy pontosan milyen szólásokat is rendel büntetni a büntetőjog, ráadásul öt évig terjedő szabadságvesztéssel. Elsőre a valótlán tény állítása vagy való tény elferdítése problémátlanok tűnik, hiszen ezt számos más helyen is tartalmazza a büntető anyagi jogi kódex. Ugyanakkor a rémhírterjesztés kontextusában ez a kitétel sem problémátlan. A panasz szerint konkrét példán keresztül megvilágítva: jelen beadvány elkészítésekor heves vita dúl mind a szakértők, mind a laikusok között, hogy kell-e arcmaszkot viselni a koronavírus járvány elleni védekezés kapcsán. Maga a WHO nem tenné kötelezővé, más vitathatatlan szaktekintélyek igen. Amennyiben valaki egyik vagy másik álláspontot „vitathatatlan szakmai álláspontként” prezentál, de az később – tragikusan – tévesnek fog bizonyulni, felelősségre lesz-e vonható? A Btk. 337. § (2) bekezdése alapján ez nem zárható ki. Hasonlóan elképzelhető, hogy egy polgármester, aki értesül arról, hogy fertőzési gócpont vagy több fertőzött van a településen, kétszer is megfontolja majd, hogy értesítse-e erről a lakosságot.
- [9] Ugyancsak súlyosan aggályos a támadott jogszabályhely azon kitétele, mely szerint a valótlán ténynek vagy elferdítésnek „alkalmasnak” kell lennie arra, hogy a védekezést akadályozza vagy megghiúsítsa. Jelen járványügyi veszélyhelyzet jól mutatja, hogy ezen jogszabályi megfogalmazás teljességgel megfoghatatlan. Jelenleg ugyanis még nem tudjuk, hogy a korona vírus ellen mi a legjobb védekezés. Mi több, azt sem tudjuk, hogy van-e egyáltalán jó védelem, vagy csak rossz és rosszabb választásaink vannak. Mindezzért, az itt és most folyó vitákban lehetetlen megmondani – nagyon szűk kivételekkel –, hogy mi is akadályozza vagy hiúsítja meg valótlánban a védekezést. Könnyen elképzelhető, hogy egy védekezési mód kritikája most eretnokségnek tűnik, de később mégis helyesnek bizonyul. Ugyanez igaz alternatív kezelési módokra, ösztársadalmi protokollokra is.
- [10] A nyomozhatóság nincs abban a helyzetben (legalábbis az esetek egy nagy részében), hogy eldöntse, hogy egy akár hamis vagy elferdített szólás jelenleg alkalmas-e a védekezés akadályozására, azt akár legjobb szándékkal is az esetek túlnyomó többségében önkényesen fogja alkalmazni – de legalábbis ennek reális esélye fennáll. Ezt a kérdést ugyanis nemhogy a járványügyi szakértelemmel nem rendelkező rendőrség, de a szakemberek sem tudják a büntetőjog területén megkövetelt bizonyossággal eldönteni. Ezen büntetőjogi tényállás továbbá azt a veszélyt is hordozza, hogy a terhelt az „utólagos okosság” áldoztává válik, azaz most büntető-eljárás alá vonják, és az eljárás eltelte alatt valóban kiderül, hogy nem volt igaza – de arra már senki nem fog emlékezni, nem lesz meg a lehetőség annak vizsgálatára, hogy az elkövetéskori objektív tudásállapothoz mérjük

- az „elkövető” szubjektív megnyilvánulását és megvizsgáljuk, tévedése menthető volt-e. Utólagos bölcsességünket fogjuk visszavetíteni az elkövetés időpontjára – ami alkotmányosan megengedhetetlen korlátozására vezethet a szólásszabadságnak – hiszen a szabályozás teljesen előre láthatatlanná teszi a norma alkalmazási körét.
- [11] Összességében tehát a Btk. 337. § (2) bekezdése teljességgel kiszámíthatatlan és tág teret nyújt az önkényes jogalkalmazásnak, eleve értelmezhetetlen és teljes bizonytalanságban hagyja a norma címzettjeit. Ezért nem felel meg az alkotmányos büntetőjog alapelveinek és az alkotmánybíróság vonatkozó gyakorlatának, így azt meg kell semmisíteni.
- [12] 2.2. A panasz értelmében a törvény sérti az indítványozónak az Alaptörvény IX. cikke által is biztosított szabad véleménynyilvánítás jogát azzal, hogy vele szemben a büntetőjogi szankció alkalmazását helyezi kilátásba, ezzel szükségtelen és aránytalan módon beavatkozik abba, hogy miképpen vehet részt a demokratikus közéleti vitákban, ún. dermesztő hatást váltva ki.
- [13] Az indítványozó több alkotmánybírósági határozat felhívása mellett hivatkozik arra, hogy az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése értelmében alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Ezen a teszten a Btk. támadott tényállása bizonyosan nem megy át, a következő okok miatt.
- [14] A panasz szerint a támadott Btk. tényállás célja egyértelmű: minden lehetséges eszközzel meg kívánja akadályozni, hogy egy különleges jogrendre okot adó esemény elleni védekezés csorbát szenvedjen. Ilyen esetekben minden állam két ellenséggel küzd: a konkrét súlyos krízis helyzettel, mint ami most Magyarországon a koronavírus-járvány, illetőleg az érintettek fejében potenciálisan kialakuló pánikkal, mely szintén súlyos károkat okozhat. Ez utóbbi ellen kíván fellépni a Btk. jelen beadványban támadott módosítása. Maga a cél alkotmányosan nem lehet vitatott, különleges jogrend esetén a pánikot mindenképpen kerülni kell.
- [15] Ugyanakkor: a mindenképpen kerülés nem jelent mindenáron való küzdelmet. A krízisek elleni küzdelem összetársadalmi ügy, ahol – tetszik-nem tetszik – senki nem birtokolja kizárólagosan a bölcsék kövét, senki és semmilyen állami vagy egyéb szerv nincs a megoldáshoz vezető út ismeretének kizárólagos birtokában. A krízisből kivezető út evolutív és nem nyílegyenes, elkerülhetetlenül hibákkal és visszaesésekkel terhelt, bonyolult gondolkodási folyamat. Ezen úton legoptimálisabban akkor lehet végigmenni, ha a krízishelyzettel kapcsolatos eszmék, információk a lehető leghatékabban áramolhatnak. A megoldási javaslatokat a lehető leghatékabban körben meg kell vitatni, és ezt az államnak és a jognak lehetővé kell tennie, és a létező legkisebb korlátozásnak kell alávetnie. Mindez semmilyen ellentétben nem áll azzal, hogy különleges jogrend idején a végrehajtó hatalom ideiglenes jelleggel a hatékony és gyors védekezés érdekében a szokásosnál nagyobb jogosítványokkal rendelkezik, és a végső szót sok esetben ő mondja ki a vitás kérdésekben.
- [16] Összefoglalva: különleges jogrend idején tehát sok esetben az Alaptörvény 28. cikk (1) bekezdésében foglalt józan ész alkalmazandóságát kimondó elvet is figyelembe véve nemhogy a szólásszabadság nagyobb korlátozhatóságából kell kiindulni, hanem éppen ellenkezőleg: a lehető legnagyobb fokú érvényesülés a zsinórmérték. Ezt teszi ugyanis indokolttá az adott krízis elleni leghatékonyabb védekezés érdeke – ami viszont evidensen alkotmányos érték.
- [17] 3. Az alkotmányjogi panasz alapján indult eljárásban az Alkotmánybíróság elnöke az Ügyrend 16. § (5) bekezdés a) pontja alapján elrendelte az ügy soron kívüli elbírálását.
- [18] Az Alkotmánybíróság felkérte az igazságügyi minisztert és a legfőbb ügyészt, hogy tájékoztassa az Alkotmánybíróságot az ügyvel kapcsolatos álláspontjáról. Az Alkotmánybíróság kérte, hogy a legfőbb ügyész az indítvánnyal támadott rendelkezéssel összefüggő, eddig megismerhető jogalkalmazási gyakorlatról is tájékoztassa az Alkotmánybíróságot.
- [19] 3.1. Az igazságügyi miniszter tájékoztatása szerint kétséges, hogy a befogadás feltételei a panaszban előadottak szerint fennállnak-e. Erdemben pedig úgy foglalt állást, hogy a különleges jogrend meghatározása az Alaptörvényben szerepel, a különleges jogrenden belül a veszélyhelyzet kihirdetéséről külön jogszabály rendelkezett, amellyel behatárolhatóvá vált, hogy a védekezés kifejtésére egyáltalán milyen körben kerülhet sor. Ebben a körben kifejtett védekezési tevékenység és a veszélyhelyzet közötti kapcsolat aggálytalanul megállapítható. A védekezés eredményességéhez kötődő akadályozás vagy megghiúsítás a büntetőjogban ismert fordulatok, azok tartalmával kapcsolatban kialakult joggyakorlat ismerhető fel. Ezek az elkövetési magatartások találhatók

meg a hatósági eljárás megzavarására bűncselekményében (Btk. 279. §) is, amely ugyanúgy konkrétan körülhatárolható tevékenység ellen ható magatartást rendel büntetni. Egyéb tényállási elemek nem különböznek a rémhírterjesztés első alapesetétől [Btk. (1) bekezdés].

[20] Az Alaptörvény 54. cikk (1) bekezdése értelmében a különleges jogrendben az alapvető jogok gyakorlása – néhány kivétellel – felfüggeszthető, vagy az I. cikk (3) bekezdése szerinti mértéken túl korlátozható. A támadott rendelkezés a rémhírterjesztés különleges jogrend idejére vonatkozó speciális alapesete. Az Alaptörvény IX. cikke nem szerepel az Alaptörvény 54. cikk (1) bekezdésében, ezért különleges jogrend idején az Alaptörvény különleges jogrendre vonatkozó közös szabályai szerint korlátozható. A támadott rendelkezéshez fűzött indokolás megállapítja, hogy a büntetőjogi arányosság alkotmányos követelménye azt kívánja meg, hogy a védekezés eredményességének megzavarására sem alkalmas (és ezért a köznyugalomra objektíve hatást nem gyakorló) állítás ne legyen büntetendő. A bűncselekménynek csak a szándékos elkövetése büntetendő (Btk. 4. §), nem vonhatók a támadott tényállás alá azok a tényállítások sem, amelyek valótlanságáról az elkövető akár csak könnyelműségből vagy figyelmetlenségből (Btk. 8. §) nem tudott. A büntetőjogi fenyegetettséghez megkívánt arányosságot biztosítja az is, hogy a védekezés eredményessége közvetlenül kapcsolható a védekezést szolgáló formális intézkedésekhez. A rémhírterjesztés jelen ügyben támadott tényállása csak konkrét védekezési tevékenység közvetlen – immateriális – veszélyeztetésével valósulhat meg.

[21] 3.2. A legfőbb ügyész tájékoztatása szerint a különleges jogrend idején elkövetett rémhírterjesztés vonatkozásában kialakult joggyakorlatról – a törvényi tényállás Btk.-ba emelése óta eltelt rövid időre figyelemmel – nem beszélhetünk. Az ügyészség rendelkezésére álló adatok szerint eddig tíz büntetőügy tárgyát képezte az indítvánnyal érintett bűncselekmény. A Btk. 337. §-ának (2) bekezdésébe ütköző rémhírterjesztés büntette miatt a nyomozó hatóság egy ügyben a feljelentés elutasításáról, egy ügyben – bűncselekmény hiányában – az eljárás megszüntetéséről határozott, hét ügyben a nyomozás folyamatban van, és egy ügyben került sor vádemelésre. A nyomozó hatóság törvénysértő intézkedései miatt ügyészségi intézkedésre három ügyben került sor, ezek közül két ügyben az ügyészség a gyanúsítás elleni panasznak helyt adott, és megállapította a gyanúsított jogállás megszűnését. Ezekben az ügyekben a nyomozó hatóságok a gyanúsítottként kihallgatott személyek Facebook közösségi oldalon közzétett, a járványügyi helyzettel kapcsolatos kritikáját, politikai véleménynyilvánításait tekintették tévesen a törvényi tényállásba ütközőnek. Az egyik ügyben a gyanúsítás tárgyát – politikai véleménynyilvánítás mellett – való tény állítása is képezte. A harmadik ügyben a nyomozó hatóság a nyomozás tárgyát képező, becsületsértés gyanúját keltő cselekményt minősítette tévesen rémhírterjesztésnek. A Legfőbb Ügyészség az ügyészségi jogalkalmazói gyakorlat egysége érdekében 2020. május 25. napján a Btk. 337. §-ának (2) bekezdésében meghatározott bűncselekményt is érintő iránymutatást adott ki.

II.

[22] 1. Az Alaptörvény indítványban felhívott rendelkezései szerint:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„I. cikk (3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„IX. cikk (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.”

„XXVIII. cikk (4) Senki nem nyilvánítható bűnösnek, és nem sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más állam joga szerint nem volt bűncselekmény.”

[23] 2. A Btk. érintett rendelkezései:

„337. § (1) Aki közveszély színhelyén nagy nyilvánosság előtt a közveszéllyel összefüggésben olyan valótlan tényt vagy való tényt oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely a közveszély színhelyén alkalmas az emberek nagyobb csoportjában zavar vagy nyugtalanság keltésére, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki különleges jogrend idején nagy nyilvánosság előtt olyan valótlan tényt vagy való tényt oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiútsa, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

III.

- [24] 1. A panasz megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott – a határozott kérelemre vonatkozó – törvényi feltételeknek.
- [25] Az indítvány megjelölte az indítványozó jogosultságát és az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést [Abtv. 51. § (1) bekezdés és 52. § (1b) bekezdés a) pont]; az Abtv. 26. § (2) bekezdésében foglalt hatáskörben kérte az Alkotmánybíróság eljárását. Az indítványozó megjelölte továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálendő törvényi rendelkezést [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont], valamint az Alaptörvény sérelmet szenvedett rendelkezéseit [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. Az indítványozó indokát adta az eljárás megindításának, kifejtette az Alaptörvényben foglalt és az indítványban felhívott jogok sérelmének a lényegét [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont], indokolta továbbá azt is, hogy a támadott törvényi rendelkezés miatt ellentétes az Alaptörvény általa felhívott rendelkezéseivel [Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pont]. Az indítványozó kifejezett kérelmet terjesztett elő a támadott törvényi rendelkezés megsemmisítésére [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont].
- [26] A törvény 2020. március 31-én lépett hatályba, az alkotmányjogi panaszt 2020. április 15-én, határidőben nyújtották be.
- [27] Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság mérlegeléssel állapítja meg, hogy az indítványozó teljesítette-e az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, így különösen az Abtv. 26–27. §-ai szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint az Abtv. 29–31. §-ai szerinti feltételeket.
- [28] Az Abtv. 29. §-a alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése azonban lehetővé teszi, hogy az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjesszen a testület elé.
- [29] 2. Az indítványozó az Abtv. 26. § (2) bekezdés szerinti hatáskörben kérte az Alkotmánybíróság eljárását.
- [30] Az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság eljárása kivételesen kezdeményezhető, abban az esetben, ha az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelem, és nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás.
- [31] A Btk. 337. §-a 2020. március 30-áig hatályos szabálya már tartalmazott hasonló bűncselekményt, szintén rémhírterjesztés elnevezés alatt. Eszerint aki közveszély színhelyén nagy nyilvánosság előtt olyan valótlan tényt vagy való tényt oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely a közveszély színhelyén alkalmas az emberek nagyobb csoportjában zavar vagy nyugtalanság keltésére, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
- [32] Vagyis egyes cselekmények mind a régi, mind az új tényállást megvalósíthatták. A Btk. módosított 337. §-ában büntetni rendelt magatartások között lehetnek olyanok, amelyeket a Btk. korábban is tiltott. Nem állapítható meg azonban minden kétséget kizáróan, hogy az új szabály nem von a hatálya alá korábban a Btk.-ban nem tiltott magatartásokat is. A most tilalmazottá vált magatartásokat illetően az Alkotmánybíróság tehát megállapította, hogy a Btk. 337. § (2) bekezdése természetes személyek vonatkozásában közvetlenül hatályosulhat, ami a kivételesség feltételének fennállását alátámasztja.

- [33] A Btk. 337. § (2) bekezdése új jogszabály. Nincs még az egyes tényállási elemeit együttesen értelmező olyan bírói gyakorlat, amelyet figyelembe lehetni venni a közvetlen alkotmányjogi panasz Abtv. 26. § (2) bekezdésében foglalt feltételei teljesülésének ellenőrzésekor.
- [34] Összességében tehát az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Abtv. 26. § (2) bekezdésében megkövetelt kivételesség fennállása az Alkotmánybíróság érdemi vizsgálatának szükségessége mellett szól. Ezt indokolja az is, hogy a közbeszédben jelen van a viszonylag rövid idő alatt, viszonylag nagy számú, de eddig nem vádemeléssel végződő eljárás megindulásáról szóló vita.
- [35] Hasonlóan döntött az Alkotmánybíróság az Abh.-ban (Indokolás [32]–[35]). Eltérés, hogy a jelen ügyben vizsgált Btk.-tényállás alkalmazhatósága időben korlátozott, a cselekményt kizárólag „különleges jogrend idején” lehet elkövetni. Az aktuális érintettség követelménye azt jelenti, hogy az érintettségnek fő szabály szerint az alkotmányjogi panasz benyújtásakor {3110/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [31]}, de legalább annak elbírálásakor fenn kell állnia {3002/2015. (I. 12) AB határozat, Indokolás [12]}. A jelen esetben az alkotmányjogi panasz benyújtásakor az Abtv. 26. § (2) bekezdésében foglalt feltételek – hasonlóan, mint az Abh.-ban – teljesültek.
- [36] 3. Az Abtv. 29. §-ában meghatározottak értelmében az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele az Abtv. 26. § (2) bekezdése alapján indult eljárásban, hogy az alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel.
- [37] Az alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés a panasz alapján az, hogy a rémhírterjesztés hatályos tényállásának a (2) bekezdése megfelel-e a büntetőjogi normákkal szemben támasztott határozottság követelményének, és az Alaptörvénnyel összhangban korlátozza-e a szólásszabadsághoz való jogot.
- [38] A büntető jogszabály alkotmányosságának megítélése során vizsgálni kell, hogy a Btk. konkrét rendelkezése mértéktartó és megfelelő választ ad-e a veszélyesnek, nem kívánatosnak ítélt jelenségre, azaz a vizsgált szabályozás – az alkotmányos alapjogok korlátozása esetén irányadó követelménynek megfelelően – a cél eléréséhez a lehetséges legszűkebb körre szorítkozik-e.
- [39] Az Alkotmánybíróság több határozatban fogalmazta meg azt is, hogy a bűncselekménnyé nyilvánításnál széles körben érvényesül a törvényhozó szabadsága, de ennek határai vannak: függ attól is, hogy milyen jog vagy elvont érték a védelem tárgya és a büntető törvény a személyek milyen jogát korlátozza.

IV.

- [40] Az indítvány nem megalapozott.
- [41] 1. Az Alkotmánybíróság egy korábbi ügyben hangsúlyozta, hogy „[a] *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elveket megfogalmazó alkotmányos szabály a jogállamok egyik legnagyobb múltra visszatekintő garanciáját jeleníti meg: az állami büntetőhatalom gyakorlásának korlátját és gyakorolhatóságát övező feltételek előre megismerhetőségének követelményét. Ebből az is következik, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdéséből fakadó követelmények, így a visszaható hatályú büntetőjogi jogalkotás és jogalkalmazás tilalmának védelmi körébe tartozik a büntetőjog valamennyi olyan szabálya, amely az egyéni büntetőjogi felelősség megállapítása szempontjából jelentős.” Az Alkotmánybíróság e határozatában rámutatott arra is, hogy „[e]zzel egyező álláspontot képvisel az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata is, amely[nek] [...] értelmében a *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elvek által nyújtott védelem nem szűkíthető le a büntetőjog különös részi törvényi tényállás elemeire és az abban foglalt büntetési tételekre, hanem felöleli a büntetőjogi felelősségre vonás valamennyi releváns szabályát [...]. Így az alkotmányos jog által garantált védelem kiterjed a büntethe-tőség, a büntetékiszabás és ezen kívül valamennyi olyan büntetőjogi szabályra, amely a büntetőjog alkalmazása során az egyén alkotmányos szabadságjogait érinti.” {16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [33]}
- [42] A norma megszővegezéséből fakadó nehézségek csak ott vetik fel a jogbiztonság sérelmét, és válik elkerülhetlenné a norma megsemmisítése, ahol a jogszabály eleve értelmezhetetlen, és ez alkalmazását kiszámíthatatlanná, a norma címzettjei számára előreláthatatlanná teszi {3106/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [10]}. Ugyanakkor a Btk. törvényi tényállásainál nemcsak az a követelmény, hogy azok ne legyenek értelmezhetetlenek, hanem az alkotmányossághoz hozzátartozik az is, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdése szerinti „cselekmény” bűncselekménnyé nyilvánítása ne tartalmazzon határozatlan jogfogalmakat. A határozatlan diszpozíció a *nullum crimen sine lege* elvével nem egyeztethető össze, mert a törvényi tényállás címzettjei ilyen

esetben nem dönthetik el, milyen magatartástól kell tartózkodniuk, illetve milyen magatartás az, amely a törvény rendelkezése szerint büntetést vonhat maga után. A jogalkalmazó nem alkalmazhat büntetést olyan cselekmény miatt, amelyet a jogalkotó egyetlen különös részi tényállásba sem foglalt. Minden olyan büntetőjogi jogalkalmazás tilos a terhelt terhére, amely a büntető törvényi norma tartalmán túlterjed. Sem a büntethetőségi feltételek, sem a büntetőjog különös részében szereplő bűncselekmények tényállási elemei a terhelt terhére nem értelmezhetők kiterjesztően. A nem tényállásszerű cselekményt analógia alkalmazásával nem lehet a büntethetőség körébe vonni.

- [43] 1.1. A jelen ügyben az új Btk.-tényállással kapcsolatban nincs kellő következtetési alap annak megállapítására, hogy az abban szereplő egyes meghatározások – tény, tényállítás, valótlán tény állítása, való tény elferdítése, állítás és híresztelés megkülönböztetése, különleges jogrend, nagy nyilvánosság stb. – eleve értelmezhetetlenek és ezért alkalmazhatatlanok lennének. A Btk. más tényállásai tartalmazzak ezekkel azonos vagy ezekhez hasonló elemeket. Az ezekhez kapcsolódó bírói gyakorlat támpontot nyújthat annak megítélésénél, hogy mi minősül a Btk. 337. § (2) bekezdésében meghatározott rémhírterjesztésnek. Az általános hatáskörű bíróság juthat arra a következtetésre, hogy a bűncselekménynek nem lehet tárgya sem a kormány különleges jogrend idején hozott egyes intézkedéseinek kritikája, sem jövőbeni eseményekre vonatkozó előrejelzés és nem lehet tárgya a különleges jogrenddel összefüggésben nyilvánosságra nem hozott adatokkal kapcsolatos találgatás sem. A bírói gyakorlatra tartozik annak meghatározása is, milyen elkövetési mód, vagyis milyen cselekmény alkalmas arra, hogy az „a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa”. Sem a védekezés eredményessége, sem az akadályozás, sem a megghiúsítás nem eleve értelmezhetetlen tényállási elem. A Btk. több törvényi tényállásban megkívánja a cselekménynek valamely következmény előidézésére való alkalmasságát. Ez az alkalmasság a cselekmény objektív hatóképességét, hatásirányát jelöli.
- [44] 1.2. A Btk. 337. § (2) bekezdése a köznyugalom elleni bűncselekmények között szerepel. Vagyis a védett jogi tárgy a köznyugalom. Azonban a Btk. 337. § (2) bekezdése – arra figyelemmel, hogy kizárólag különleges jogrend idején, a védekezést legalább akadályozó módon követhető el – közvetve a személyek életét, egészségét is védi. Minden elemében szándékos bűncselekmény. Ezen kívül szerepel benne az elkövetés ideje és a módja is.
- [45] Ezek a törvényi tényállási elemek a bűncselekményeknél nem minden esetben szerepelnek, hanem ún. esetleges (szituatív) ismérvek. Ugyanakkor számos bűncselekmény törvényi tényállásában jelentőséghez jut az elkövetés helye, ideje, módja és eszköze. Minden bűncselekményt valamilyen módon követ el a tettes, ennek a törvény rendszerint nem tulajdonít jelentőséget. Mégis, olykor jelentőséghez jut a törvényi tényállásban az elkövetés módja. A hanyag gondatlanság esetét kivéve a bűnösséget jelentő tudattartalomnak ki kell terjednie a vizsgált bűncselekmény törvényi tényállásában jellemzett összes elemre, az elkövetési tárgyra (passzív alanyra); a cselekményre, eredmény-bűncselekmények esetében az eredményre és az okozati összefüggésre; továbbá – amennyiben a törvényi tényállás ilyen ismérveket is tartalmaz az elkövetés helyére, idejére, módjára és eszközére. A bűnösség eszerint a tárgyi oldal és az elkövető tudattartalma között az elkövetéskor fennálló lélektani viszony.
- [46] A rémhírterjesztés csak szándékosan követhető el. Következésképpen az elkövetőnek tudatában kell lennie annak, hogy cselekményét különleges jogrend idején valósítja meg; hogy az általa állított tény valótlán, vagy a valós tényt jelentősen elferdítette, valamint annak is, hogy állításának közlése (objektíve) alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa. Az elkövető szándékának pedig ki kell terjednie a fentiek szerinti tudatos közlés nagy nyilvánosság előtti elkövetésére. Ha a tudattartalma, illetve szándéka bármelyik elemre nem terjed ki, vagy ha az állítás objektíve nem alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa, a bűncselekmény a büntetőjog szabályai szerint nem valósul meg. Azt, hogy a rémhírterjesztés a leírtak szerint megvalósult-e, a hatóságnak kell bizonyítania minden tényállási elemre kiterjedően.
- [47] 1.3. A Btk. 337. § (2) bekezdése tehát a büntetőjogi dogmatika alapján sem alkalmazható általánosságban a közéleti viták tartalmára. A közhatalom gyakorlóinak intézkedései kritika tárgyává tehető, bírálhatók. A Btk. szabálya a tiltott közlést a védekezés eredményességét akadályozni vagy megghiúsítani képes (valótlán) információk körére szűkíti, különleges jogrend idején. Ugyanez következik az Alaptörvény rendelkezéseiből is.
- [48] Az Alaptörvény 54. cikk (1) bekezdése szerint különleges jogrendben az alapvető jogok gyakorlása – a II. és a III. cikkben, valamint a XXVIII. cikk (2)–(6) bekezdésében megállapított alapvető jogok kivételével –

felfüggeszthető vagy az I. cikk (3) bekezdése szerinti mértéken túl korlátozható. A különleges jogrend az alkotmányos szabályozás különös része, a békétől, általánosabban az állami működés általános szabályaitól eltérő időszakok bővített eszköztárú kezelésének joga. A fogalom célrendszere szerint egyrészt a végszükség kategóriájának államszervezeti szintű vetülete, másrészt egyfajta elrettentő eszköztár az alkotmányon alapuló rendszer stabilitásának biztosítása érdekében. Különleges jogrend idején az erre okot adó helyzetek elleni védekezés az Alaptörvényen alapul. Nem lehet megállapítani ezért, hogy szükségtelen lenne az olyan közlések elhárítása, amelyek ezt a védekezést akadályozni vagy megghiúsítani képesek. A Btk. vizsgált szabálya valamennyi különleges jogrendre vonatkozik, nemcsak a veszélyhelyzetre. A Btk. 337. § (2) bekezdése a módosítására okot adó járvánnyal kapcsolatos valamennyi, közzétett tényállításra általánosságban nem terjed ki. Sőt nem terjed ki olyan tényállításokra sem, amelyek a közlés időpontjában vitatottak vagy akár a közlést követően derül fény valótlanságukra, abban az esetben, ha a tényállítás valótlanága az elkövető számára nem ismert, mert ilyenkor magatartása tényállásszerűsége hiányos.

- [49] A tiltás tehát csak a tudottan valótlan (vagy elferdített) tényállításokra vonatkozik, kritikus véleményekre nem. Kiforrott joggyakorlat van arra vonatkozóan, hogy ezeket a védett vélemények körébe kell utalni, és mivel a járványügy jelenleg a legfontosabb közügyeink közé tartozik, ezért a tételes jogi normák keretei között a legszigorúbb védelmet kell az e tárgyat érintő közéleti viták számára biztosítani. A kritika, a bírálathoz szabadságát a polgári ügyekben eljáró bíróságok is szélesen értelmezik. A BH1993.89. és a BH2001.468. értelmében a véleménynyilvánítás tartalmában nem jogsértő, ha nem foglal magában valótlanosságot.
- [50] A tények és az értékítéletet hordozó vélemények elválasztása olykor igen nehéz. E körben az Alkotmánybíróság a 13/2014. (IV. 18.) AB határozatában kifejtette, hogy a tényállításokkal szemben az értékítéletek közös sajátossága, hogy igazságtartalmuk nem ellenőrizhető és nem igazolható. Az értékítéletekkel szemben a tényállítások mindig olyan konkrétumokat tartalmaznak, amelyek valósága bizonyítás útján igazolható, ellenőrizhető. Így a közügyeket érintő véleménynyilvánítás szabadsága a valóban bizonyult tények tekintetében korlátlanul, míg a hamis tény állításával vagy híreszteléssel szemben már csak akkor véd, ha a híresztelő nem tudott a hamiságról és a foglalkozása által megkívánt körültekintést sem mulasztotta el. Az ilyen becsületsértésre alkalmas tényállítások a rágalmozás bűncselekményének törvényi tényállási elemei közé illeszkednek, így büntetendők. Az értékítéletek és a tényállítások közötti különbségtétel a közügyeket nem érintő vélemények minősítésekor is döntő jelentőségű. E minősítés határozza meg ugyanis az adott véleménnyel szemben megengedhető tolerancia határait. Míg az értékítéletet megjelenítő vélemények nagyobb toleranciát követelnek, addig a tényeket állító, avagy híresztelő kifejezések esetében fokozottabb gondosság követelhető meg. Az értékítéletek és a tényállítások eltérő megítélése tehát korrelál a közügyeket vitató és az egyéb ügyeket érintő szövegek tekintetében (lásd: 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [40]–[41]).
- [51] E körben azonban azt is kiemelte az Alkotmánybíróság, hogy „a közügyek vitatását érintő véleménynyilvánítás szabadsága alóli kivételeket jelentő büntetőjogi törvényi tényállásokat megszorítóan szükséges értelmezni. Ellenkező esetben a közügyeket vitató szöveg kriminalizálása az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében garantált alapjog szabad érvényesülése ellen hatna. Mindebből következően a rágalmozás bűncselekményének törvényi tényállásában írt »tényt állít vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ« fordulatait kizárólag az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel összhangban lehet értelmezni.” (13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [42]) Bizonyos mértékben a hamis tényállítások is élvezhetnek védelmet, ez elsősorban a híresztelések kapcsán merült fel. A közéleti vita szabadsága szükségessé tette, hogy – bizonyos feltételekkel – a bizonyítatlan állítások közlői is mentesüljenek a felelősség alól. Amennyiben a sajtó eljárása megfelelő, jóhiszemű („felelős”), a véleményszabadság jogával nem visszaélő volt, vagy ha a közlőnek méltányolható okból nem volt módja ellenőrizni az információ valóságtartalmát, a magyar jogrendszer biztosít a számára némi védelmet.
- [52] A Btk. 337. § (2) bekezdése célja szerint nem a közéleti vitákra tartalmaz korlátozást. Az Alaptörvény a véleménynyilvánítás szabadságát a sajtó szabadságához, sokszínűségéhez, a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatáshoz köti. Ehhez a hamis közlés önmagában nem járul hozzá, noha annak a cáfolata már igen. A Btk. 337. § (2) bekezdése önmagában az olyan véleménynek a hangoztatását sem tiltja, amely a különleges jogrend vagy a hozott intézkedések mikénti megítéléséről szól. A közbeszédben szabadon kifejezhető állásfoglalás azokról a panaszban felvetett kérdésekről, hogy milyen vita dűl a szakértők és laikusok között, egyes intézkedések indokoltak-e, vagy milyen tényekről kell értesíteni a lakosságot. A Btk. 337. § (2) bekezdése nem önmagában ezt, hanem az olyan tartalmú, tudottan hamis (vagy elferdített) tényeken alapuló véleménynyilvánítást tiltja, amely – az elkövetés helyére, idejére és különösen az elkövetés módjára figyelem-

mel – a védekezést akadályozhatja, a hallgatóságra gyakorolt hatásánál fogva. A korlátozást a jelen esetben törvény tartalmazza. A szólás korlátozásának indoka a különleges jogrend idején a védekezéshez fűződő társadalmi érdek, a különleges jogrendet kiváltó ok kezelése, ennek az eredményessége, vagyis a késedelem nélküli visszatérés az alkotmányos hatalomgyakorlás normális gyakorlási rendjéhez.

- [53] A veszély vagy sérelem, amit a jelen ügyben a korlátozás elhárítani igyekeznek, nem pusztán a kommunikációra vonatkozik, hanem a kommunikáció hatására. A Legfőbb Ügyészségnek az ügyészégi jogalkalmazói gyakorlat egysége érdekében 2020. május 25. napján kiadott iránymutatása szerint a Btk. 337. §-ának (2) bekezdésében meghatározott elkövetési magatartás olyan valótlan tény vagy való tény elferdítve állítása, illetve híresztelése, amely alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa. Az iránymutatás szerint ilyen elkövetési magatartás alatt az olyan valótlan, vagy elferdített való tény állítása vagy híresztelése értendő, amely túlmutat az egyes intézkedések kritikáján, és alkalmas olyan emberi cselekvés, mulasztás, illetve ezzel összefüggő következmény előidézésére, amely a védekezést szolgáló járványügyi intézkedések, illetve más, a járvány terjedésének megakadályozása, káros hatásainak megelőzése vagy elhárítása érdekében előírt rendelkezések ellenében hatnak.
- [54] Nem lehet a fenti körülményekre figyelemmel ezért megállapítani, hogy az új szabály, amelynél az eljárások elindítása jelenleg a nyomozó hatóság és az ügyészség jogértelmezését tükrözi, a véleményszabadságot szükségtelenül vagy aránytalanul korlátozza. Az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panaszeljáráásban, indítvány alapján felülvizsgálhatja majd, hogy a Btk. 337. § (2) bekezdése konkrét tényállásra alkalmazása összhangban van-e az Alaptörvénnyel.
- [55] 2. Az indítvány abból indul ki, hogy a Btk. támadott rendelkezései (nyelvtani szempontból) értelmezhetők és alkalmazhatók úgy is, hogy azok kiterjednek a közéleti vitához tartozó esetekre, amikor a cselekmény olyan közlés, amelynél annak a védekezés eredményességét akadályozó vagy megghiúsító volta, módja előre láthatóan nem egyértelmű, hanem kétséges. A panasz szerint „ezen büntetőjogi tényállás továbbá azt a veszélyt is hordozza, hogy a terhelt az »utólagos okosság« áldozatává válik, azaz most büntetőeljárás alá vonják, és az eljárás eltelte alatt valóban kiderül, hogy nem volt igaza”. A panasz feltételezi, hogy az a személy is eljárás alá vonható, akinek tévedése menthető.
- [56] Az Alkotmánybíróság az egyes hatásköreiben eljárva alkotmányértelmezést végez, akkor is, ha ez nem elvont, mint az Abtv. 38. § (1) bekezdése szerinti hatáskörben, hanem jogszabály vagy bírói döntés vizsgálatához kapcsolódik. Jogszabály alaptörvény-ellenességének vizsgálatánál értelmezi a jogszabályt is. Ez minden esetben szükségszerű, mert meg kell állapítani a jogszabály hatókörét. Új jogszabálynál, amelyhez nem tapad bírói gyakorlat, az Alkotmánybíróság csak a saját értelmezésére támaszkodhat. A jogszabály és valamely történeti tényállás egymásra vonatkoztatása, ezzel kapcsolatban a jogszabály értelmezése elsősorban az általános hatáskörű bíróságokra tartozik; az Alkotmánybíróság a jogszabály vizsgálatánál az Alaptörvény és a jogszabály egymásra vonatkoztatását, ezzel kapcsolatban a jogszabály értelmezését végzi el.
- [57] A vizsgált tényállás szövege – a kifejtettek szerint – erre, az indítványban megfogalmazott aggályra nem utal, és az Alaptörvényben megkövetelt észszerű értelmezés mellett bíróság nem is juthat ilyen következtetésre. A bűnösségnek az elkövetési magatartás kifejtésekor kell fennállnia. A kiforrott büntetőjogi dogmatika szerint a tényközlés valótlanságának, hamisságának megítélésekor az objektív értelemben vett valóságnak/valótlan-ságnak van jelentősége, azaz annak, hogy a tényközlés megfelel-e az objektív valóságnak. Egyfelől ebbe az anyagi jogi fogalomkörbe nyilvánvalóan nem tartoznak bele a „vitatott” tények, másfelől a büntetőeljárás során – az ártatlanság vélelméből következően – kizárólag a kétséget kizáróan bizonyított tények értékelhetők a terhelt terhére.
- [58] A bűncselekmény elkövetésekor a szubjektív értelemben vett valótlan-ságnak, azaz annak is jelentősége van, hogy az elkövető maga tudomással bír-e a valótlan-ságról. Ezt a büntetőjog a bűnösség keretein belül vizsgálja. Azért, mert szándékos bűncselekményről van szó, kizárólag abban az esetben állapítható meg a büntetőjogi felelősség, ha az elkövető bizonyítottan tisztában volt a tényközlés valótlan-ságával (elferdítettséggel). A büntetőjogi felelősségre vonás szempontjából az elkövetőnek a cselekménye időpontjában fennálló tudattartalmának van jelentősége. Az elkövetés idején vitatott (ami azt jelenti, hogy az elkövető által sem annak valótlan-sága, sem a való volta akkor még nem ismert), és csak a későbbiekben hamisnak bizonyuló tények közlése nem vonható a Btk. 337. § (2) bekezdésének hatálya alá.
- [59] A Btk. 337. § (2) bekezdése vizsgálatának eredményeként az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó által felvetett aggályok nem megalapozottak. A Btk. új tényállása csak az abban foglalt szándékos maga-

tartásokat rendeli büntetni és nem más, vagyis az új tényállás hatálya nem terjedhet ki a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatásra. Ehhez a hamis állítások terjesztése általában nem tartozik hozzá, mert az csak a cáfolatával együtt járulhat hozzá a demokratikus közvélemény alakításához.

- [60] Összefoglalva: a Btk. 337. § (2) bekezdése szerinti rémhírterjesztés a közlések szűk körére vonatkozik: a tudotlan hamis vagy elferdített tények nagy nyilvánosság felé közvetítését tiltja, de csak akkor, ha az különleges jogrend idején, legalább a védekezés akadályozására alkalmas módon történik, így az nem terjed ki a demokratikus közvélemény alakításához szükséges szabad tájékoztatásra.
- [61] Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt elutasította.
- [62] 3. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a büntetőjogi büntetéssel fenyegetés súlyára tekintettel a jogbiztonság érdekében, az Abtv. 46. § (3) bekezdésében írtak alapján, hivatalból eljárva szükségesnek látta az új Btk. tényállás és az Alaptörvény IX. cikke (1) bekezdésével összhangban álló értelmezésének megerősítését alkotmányos követelmény formájában.
- [63] Eszerint a Btk. 337. § (2) bekezdése értelmezésénél és alkalmazásánál – az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése és XXVIII. cikk (4) bekezdése alapján – alkotmányos követelmény, hogy a szándékos bűncselekmény csak az olyan tényközlésre terjed ki, amelyről az elkövetőnek a cselekmény elkövetésekor tudnia kellett, hogy az hamis vagy amelyet maga torzított el és amely a különleges jogrend idején a védekezés akadályozására vagy megghiúsítására alkalmas. Az elkövetés idején vitatott és csak a későbbiekben hamisnak bizonyuló tények közlése nem vonható a Btk. 337. § (2) bekezdésének hatálya alá.
- [64] 4. Az Alkotmánybíróság az ügy jelentőségére tekintettel az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondata alapján elrendelte határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

Budapest, 2020. június 16.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Varga Zs. András
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye

- [65] Nem értek egyet a rendelkező részben foglaltakkal, ezért a határozat elfogadását a szavazatommal nem támogattam.
- [66] 1. Az Abh.-hoz fűzött különvéleményemben nem értettem egyet az indítvány érdemi vizsgálatával, mert álláspontom szerint az Abtv. 26. § (2) bekezdésében foglalt befogadási feltételek az adott ügyben nem álltak fenn. A jelen határozat az – ugyancsak az Abtv. 26. § (2) bekezdésére alapított – indítvány befogadhatóságának a vizsgálata keretében az érintettség vizsgálatát az Abh.-ban alkalmazott szempontok szerint, azokra kifejezett utalással végzi el. Megállapítása szerint „[a] jelen esetben az alkotmányjogi panasz benyújtásakor az Abtv. 26. § (2) bekezdésében foglalt feltételek – hasonlóan, mint az Abh.-ban – teljesültek” (Indokolás [35]).
- [67] Az Abh.-hoz fűzött különvéleményemben kifejtett álláspontomat a jelen ügy vonatkozásában is fenntartva, az indítvány befogadását nem támogattam, mert úgy gondolom, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján – az érintettség hiánya miatt történő – visszautasításnak lett volna helye.
- [68] Az Abtv. 26. § (2) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság eljárása kivételesen kezdeményezhető, abban az esetben, ha az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelem, és nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás. Az Alkotmánybíróságnak ezen típusú eljárásokban szem előtt kell tartania, hogy „[a]z Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) és d) pontja szerinti alkotmányjogi panasz jogintézményének egyaránt elsődleges célja [...] az egyéni, szubjektív jogvédelem: a ténylegesen jogsérelmet okozó alaptörvény-ellenes jogszabály, illetve alaptörvény-ellenes bírói döntés által okozott jogsérelem orvosolása.” {3367/2012. (XII. 15.) AB végzés, Indokolás [13]} Ezért „[a] kivételes panasz esetében, mivel az közvetlenül a norma ellen irányul, különös jelentősége van az érintettség vizsgálatának, hiszen a panaszos alapjogában való személyes, közvetlen és aktuális sérelme különbözteti meg a kivételes panaszt az utólagos normakontroll korábbi, bárki által kezdeményezhető változattól” {3105/2012. (VII. 26.) AB végzés, Indokolás [3]; 3/2019. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [33]}. A kivételes alkotmányjogi panasz kapcsán, az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata szerint, tehát az érintettségnek személyesnek, közvetlennek és aktuálisnak kell lennie {3110/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [27]; 3120/2015. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [55]; 3/2019. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [33]}.
- [69] Nem állapítható meg az indítványozó érintettsége akkor, ha a támadott jogszabályi rendelkezést az indítványozóval szemben nem alkalmazták, vagy annak hatályosulása őt közvetlenül nem érintette (vagyis a jogsérelem nem következett be, nem aktuális) {3170/2015. (VII. 24.) AB végzés, Indokolás [11]; 3/2019. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [34]}. Az aktuális érintettség követelménye pedig azt jelenti, hogy az érintettségnek az alkotmányjogi panasz benyújtásakor fenn kell állnia {először 3110/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [30]–[31], legutóbb megerősítette: 3123/2015. (VII. 9.) AB végzés, Indokolás [12]; 3/2019. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [34]}.
- [70] Mindezen feltételek kellően körültekintő értékelése eredményeként az Alkotmánybíróságnak megítélésem szerint a jelen indítvány kapcsán is arra a következtetésre kellett volna jutnia, hogy az indítványozó személyes, közvetlen és aktuális érintettsége nem áll fenn.
- [71] Szükségesnek tartom ezen felül az érintettséggel összefüggésben kiemelni azt is, hogy a jelen indítvány még az Abh.-ban kifejtett szempontok alapján sem állja ki a befogadhatóság próbáját. Az Abh. alapjául szolgált indítvány ugyanis részletesen bemutatta, hogy „az indítványozó szervezet – nyilván tagjai és munkatársai cselekményeként – olyan tevékenységek folytatására jött létre, amelyek az új tényállás eredményeként tiltottá, büntetéssel fenyegetetté válhatnak.” (Abh., Indokolás [36]) Utalt az indítvány arra, hogy „az indítványozó [...] jogi személy szervezet (és tagjai) humanitárius tevékenységük részeként formálisan olyan tevékenységet folytatnak, amely a miniszteri indokolásban hivatkozott tevékenységre emlékeztet, így a Btk. módosítása e tevékenységük beszüntetésére kényszeríti őket, ha vonatkozik rájuk” (Abh., Indokolás [44]). Minderre figyelemmel állapította meg az Alkotmánybíróság az Abh.-ban az Abtv. 26. § (2) bekezdésével összefüggésben megkövetelt személyes, közvetlen és kivételes érintettség feltételeinek a teljesülését, amely az érdemi vizsgálat szükségessége mellett szólt.
- [72] Mindehhez képest a jelen határozat az Alkotmánybíróság gyakorlatából következő, és az Abh.-ban is kifejtett szempontok vizsgálatát az érintettség vonatkozásában egyfajta általános jelleggel, az indítványozó személyéből fakadó egyedi sajátosságoktól elszakadva, azokat az értékelés során figyelmen kívül hagyva, kizárólag az új jogszabályszöveg értékelése alapján végezte el. A vizsgálat ezen belső ellentmondása megítélésem szerint szintén ki kellett volna, hogy zárja az érintettség megállapítását.

- [73] 2. A rendelkező rész 1. pontjában szereplő alkotmányos követelmény kapcsán rá kívánok mutatni továbbá arra is, hogy annak megállapítására a rémhírterjesztés Btk. 337. § (1) bekezdésében rögzített tényállásra figyelemmel nem volt szükség. Úgy vélem ugyanis, hogy a kiforrott büntetőjogi dogmatika segítségével, nagy biztonsággal és helyesen értelmezhetők a tényállás azon elemei, amelyek értelmezéséhez az alkotmányos követelmény támpontot kíván adni. Egyetértek ezért az igazságügyi miniszternek az Alkotmánybíróság megkeresésére adott válaszában írtakkal. Ezek értelmében a különleges jogrend meghatározása szerepel az Alaptörvényben, a különleges jogrenden belül a veszélyhelyzet kihirdetéséről külön jogszabály rendelkezett, amellyel behatárolhatóvá vált, hogy a védekezés kifejtésére milyen körben kerülhet sor. A védekezés eredményességéhez kötődően az akadályozás és a megghiúsítás a büntetőjogban ismert magatartások, azok értelmezésével kapcsolatban kialakult joggyakorlat áll rendelkezésre. Utalt továbbá az igazságügyi miniszter arra is, hogy ezek az elkövetési magatartások szerepelnek a hatósági eljárás megzavarása tényállásában (Btk. 279. §). Egyéb tényállási elemek pedig nem különböznek a rémhírterjesztés alapesetétől [Btk. 337. § (1) bekezdés].
- [74] Magam is úgy vélem, hogy a Btk. 337. § (2) bekezdése szerinti tényállásnak az alkotmányos követelmény által értelmezett elemei megjelennek a Btk. 337. § (1) bekezdésében foglalt tényállás elemei között is, ezért azok értelmezése a kapcsolódó jogalkalmazói gyakorlatra figyelemmel az Alaptörvény rendelkezéseivel összhangban elvégezhető. A Btk. 337. § (2) bekezdésének egyéb, a jogszabályhely (1) bekezdéséhez képest eltérő tényállási elemeit ugyanakkor az alkotmányos követelmény csupán megismétli, de értelmezését nem végzi el, így az Alaptörvénynek megfelelő alkalmazásuk érdekében nem nyújt iránymutatást a joggyakorlat számára. Minderre tekintettel az alkotmányos követelmény megfogalmazását ebben a formában – a befogadhatóság vizsgálatától függetlenül is – szükségtelennek tartottam.

Budapest, 2020. június 16.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/699/2020.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2020. évi 163. számában.

